

Recenzije.

A. Ušeničnik, Uvod v filozofiju. Zvezek II. Metafizični del. I. sešitek. — Bogosl. Akad. v Ljubljani 1923.

Prikazujući prvi svezak Ušeničnikovog djela već smo tretirali pitanje naslova. Pa jer prvi svezak sadržaje nauku o spoznaji, a u okviru se ove nauke odlučuje *raison d'être* čitave filozofije — razumljivo je, da nauku o spoznaji (upravo o mogućnosti filoz. spoznaje!) smatramo kao pravi »uvod« u filozofiju. Takovo neka je posebno značenje izričaja »uvod«. — Općenito je već danas u filoz. razgovoru uobičajeno, da »uvod« označuje prve misli o filozofiji, njenoj strukturi i cjelokupnoj problematici. »Uvod« nije prosto ekscerpat filozofije, ni jedna zabavna filoz. lektira; pobuditi interes za filozofiju, definirati naučni joj položaj, prikazati na historijskoj pozadini idejni postanak i razvitak osnovnih problema sa mogućnostima rješavanja — prema ovima će se zadacima izgrađivati sadržaj »Uvoda u filozofiju«.

Sad smo dobili drugi svezak pod jednakim naslovom, ali nam podnaslov kaže, da je to (ne više spoznajno-kritički, nego) »metafizički del«. Sadržajno razbiremo, da U. cjelinu svog Uvoda nije zamislio u specijalnom značenju riječi (= nauka o spoznaji), niti u značenju općenite uporabe — kako smo sada naveli — nego u jednom smislu sasvim pojedinačnom, kome ću obilježja možda ispravno opredijeliti s obzirom na sam sastav čitavog djela. Ono ne obuhvata svih filozofijskih problema, što više, izostavlja čitave filoz.-naučne grane: dakle već opsegovno znači »uvod« u daljnje eks-

tendiranje. Sadržajno se u ovome djelu produbljuju tek oni glavni problemi, oko kojih se izgrađuje filozofski nazor o svijetu i životu. I sadržajno dakle izostavljajući sva sporedna ili sasvim specijalna pitanja, znači djelo zaista »uvod« u daljnje detaljiziranje. Možda je još najviše »uvod« s didaktičkog gledišta, ili još pravije da kažem: po namjeni za autodidakte. I s ovako preciziranim ciljem djelo dobiva naročitu znamenitost — pogotovo nakon odlično savladanih svih poteškoća, koje se od sebe nadaju na putu k tome cilju. Glavne su odlike djela: jasnoća prikazivanja, lakoća rješavanja, pouzdana razdjelba nazorâ, dozrela i svestrana erudicija; ova svojstva stvaraju zaista ljubav k sticanju Mudrosti, a to znači »uvod« u filozofiranje. U ovom dakle opravdanju naslova pojedno ot-skaču i sve prednosti djela, koje se kod nas može smatrati remek-djelom filozofske solidnosti, a u svjetskoj bi literaturi također značilo sasvim samostalno obrađeni i savremenim potrebama veoma odgovarajući filoz. priručnik za svakog intelektualca.

Da od naslova pređemo k sadržajnom rasporedu, a to opet u savezu s podnaslovom »metafizički dio«. Razmatranje materijalnih (anorganskih) bića uzima U. (I. razdelek) u »metafizičku« sistemizaciju zato, jer se udaljuje od starijeg skolastičkog restringiranja metafizike na nauku o netvornim bićima (isp. Uvod, zv. I. 461. sq.). Moderniji skolastici smatraju metafizikom onaj dio filozofije, koji istražuje materijalnu i duševnu zbiljnost (realnost) s ob-

zirom na zadnje uzroke: a to znači prelaziti okvir sjetilno-opažajnog (fizičkog) ili empiričkog svijeta t. j. prelaziti u metafiziku. Takovu diviziju filozofije možemo opravdano usvojiti. — Iz didaktičkih obzira držim, da bi trebalo čitavi kurs otpočeti sa «Uvodom u filozofiju» (prema uzuelnom značenju tog naziva), te sa Ontologijom. (Ovako mi činimo na bogosl. fakultetu, nakon što je već iz srednje škole dovoljno poznata formalna logika i nešto psihologije.) Bez Ontologije nemoguće je raspravljati u noetici, u psihologiji . . . , a nemoguće je i samo historijsko prikazivanje filozofije, upravo zato jer Ontologija znači (za početnika!) terminologijski instrumentarij filozofiranja.

Trebala bi kritička analiza da sada ogleda pojedina poglavlja. Od traktata o neživim bićima prelazi se na živa bića, za tim napose na čovjeka, te općeniti pogled na svijet. Za drugi je sešitek oglašena teodiceja, religijska filozofija i ontologija. Nećemo da iznosimo pojedine svoje želje, jer nam je auktor toliko puno podao, da pojedinačna pitanja iscrpivo izrađivati može da bude poželjni zadatak mladih radnika, koji su dobili ovim djelom dobro utrte putove. Ne bi ni ukusno bilo, da opažanjima sitnijeg značenja zamućujemo svijetlu impresiju iza lektire tog Uvoda u savremeni laboratorij skolastičkog umovanja. I onaj koji u filozofiji nije malenih zahtjeva, zadovoljiti će se ovim djelom u punoj mjeri i dobiti će veoma vjernu sliku o veličajnosti skolastičke filozofije. **Z.**

Dr. Lujo Vojnović: Konkordat sa sv. Stolicom i naše nacionalno pitanje. Brošurica ova nije namijenjena odgovornim državniciima, već

neupućenoj široj javnosti. Ne ulažeći u pitanje o pravnoj prirodi konkordata, dokazuje pisac, da je konkordat sa sv. Stolicom u današnjim prilikama jako koristan pače nuždan za našu državu. U teoriji je pisac zagrijan za Cavourovo načelo: slobodne crkve u slobodnoj državi. Prigovor o nesavremenosti konkordata oprovrgava činjenicom, što je broj konkordata u obratnom omjeru sa vremenom. Glavna je misao: da će sporazum i dobri odnosi sa sv. Stolicom, tim neosporivo najmoćnijim vjerskim i moralnim svesvjetskim faktorom, u velike koristiti našoj državi koli u sredjivanju nutarnjih prilika toli u spoljašnjem njenom položaju te ju uže povezati sa zapadnom kulturom i napretkom. Što u tom pravcu iznosi, posvema je ispravno i uspelo. U sam sadržaj namjeravanog konkordata neće da ulazi. — Papu Benedikta XV. prikazuje napose kao nesklona našem narodu, ali dokaza ne navodi. Upravo toga papu napadalo se je tečajem svjetskog rata s objiju strana kao pristrana, što najbolje dokazuje njegovu nepristranost. Ima i drugih neispravnosti u brošurici, napose političke prirode.

Dr. Leopold Fonck S. J.: Moderne Bibelfragen. Einsiedeln 1917. Benzinger.

U toj zanimljivoj knjizi je Fonck proširio svoja predavanja, koja je držao 1915. u Zürichu o Bibliji.

U prvom predavanju govori o nepogrešivosti Sv. Pisma. Posebnu je pažnju posvetio prigovorima, koji se dižu iz područja prirodoslovnih znanosti, pa ih uspješno suzbija.

U drugom predavanju govori o vladanju kritičara prema Bibliji, i to počevši od farizeja i saduceja, sa-